

Prisma Taalbeheersing

Wat zeg je?

Leuke wetenswaardigheden over taal

Jenny van der Toorn-Schutte

prisma

Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv, Houten - Antwerpen

ISBN: 978 90 00 32216 9
NUR: 240

© 2012 Jenny van der Toorn-Schutte
© 2012 Uitgeverij Unieboek | Het Spectrum bv., Houten – Antwerpen

Auteur: Jenny van der Toorn-Schutte
Ontwerp en opmaak: Jaap Lunenburg (www.blauwzuur.nl)
Illustraties: Monica Knaapen (www.moonillustraties.nl)

www.prisma.nl
www.prismawoordenboeken.be
www.unieboekspectrum.nl

Deze digitale editie is gemaakt naar de eerste druk, 2012

Inhoud

Lees dit eerst	7
1. Welke taal spreek jij?	9
2. Buigen, zingen of plakken	14
3. Hallo, hoe gaat het?	23
4. Hoe heet jij?	28
5. Praten dieren ook?	37
6. Hoe praten dove mensen?	42
7. Schrijven doet blijven.	49
8. Is één en één altijd twee?	56
9. Kun je woorden lenen?	65
10. Taal zonder woorden.	70
11. Wat is toch die doofpot?	77
12. Heeft het Nederlands ook familie?	84
13. Puntje, puntje, puntje ...	91
14. Wat bedoel je?	94
15. Geheim!	101
Antwoorden	108
Bronnen	111

Lees dit eerst

Wat zeg je? is een boek over taal. In dit boek worden allerlei interessante onderdelen van de Nederlandse taal behandeld. Maar het gaat niet alleen over de Nederlandse taal, het vertelt ook over andere talen die in Nederland gesproken worden. Talen die sommige van je vrienden of vriendinnen als hun thuistaal geleerd hebben. Talen zoals Chinees, Vietnamees, Marokkaans, Turks, Surinaams of Indonesisch.

Hoeveel talen zijn er eigenlijk? Hoeveel woorden heeft een taal? Bestaan andere talen alleen maar uit andere woorden? Is het makkelijk om een andere taal te leren? Hoe praten dieren? En dove mensen, kunnen die ook leren praten?

Schrijven alle mensen op dezelfde manier? Hoe lezen blinde mensen? En waar komen al die gezegden vandaan? Kun je woorden lenen? Bestaat er taal zonder woorden?

Op al deze en nog meer vragen geeft dit boek antwoord. Het is in de eerste plaats bedoeld voor jongeren (12+), maar ook voor ouderen met interesse voor talen is het zeker de moeite waard.

an biết những gì tôi
ما أقول لك
أقول
你明白
你知道
anda memahami apa yang saya katakan
atau tahu apa yang
आप समझते
हमें पता
คุณเข้าใจไหม
คุณจะรู้ว่าสิ่งที่ผมพูด

Welke taal spreek jij?

Spreek jij Nederlands? Ja natuurlijk, omdat je in Nederland woont. En in Nederland spreken de mensen (bijna) allemaal Nederlands. In de Nederlandse grondwet is vastgelegd dat Nederlands de officiële taal van ons land is. Iemand die uit een ander land komt en nog maar kort in Nederland is, spreekt meestal thuis zijn eigen taal. Maar hij of zij moet wel snel Nederlands leren en inburgeren. We noemen Nederlands ook wel de *omgangstaal*. Maar als je in Friesland woont, spreek je waarschijnlijk ook Fries. Dat is daar de omgangstaal. Een buitenlander die in Friesland gaat wonen, moet eigenlijk twee talen leren! Het Fries is erkend als tweede landstaal. Dat betekent dat een Friese volksvertegenwoordiger in de Tweede Kamer zijn woordje in het Fries mag doen. Een Limburger mag dat niet, want het Limburgs is een *dialect* (= streektaal). Het Gronings en het Drents zijn ook dialecten.

Er worden meer dan 2500 talen in de wereld gesproken. De taal die het meest gesproken wordt is ... nee, geen Engels, maar Chinees! Dat had je vast niet gedacht. Maar alleen in China wonen al 1,3 miljard mensen en over de hele wereld vind je Chinezen die nog steeds hun moedertaal spreken. Zo ook in Nederland. Zij vinden dat namelijk erg belangrijk; de taal is voor hen het belangrijkste onderdeel van hun cultuur. In Nederland wonen ruim 70.000 Chinezen.

Chinees

De meeste Chinese kinderen spreken goed Nederlands, maar waarschijnlijk praten ze thuis nog wel Chinees met hun ouders. Zou het niet leuk zijn als jij ook een paar woorden Chinees kunt zeggen? Bijvoorbeeld het woord *vriend*, dat is in het Chinees: *péng*. Je spreekt het uit op een toon die laag begint en dan twee tonen hoger wordt. Bijvoorbeeld in de toonladder van de toon *mí* naar de toon *sol*. Dat kun je zien aan het accent (streepje) dat op de klinker staat.

In het Chinees en ook in het Vietnamees zijn er verschillende lagere en hogere tonen waarop je een woord kunt uitspreken. Hetzelfde geschreven woord heeft dan meer betekenissen. Zo'n taal heet een *toontaal*. Het woord *peng* met een ander accent (een horizontaal streepje boven de e) kan ook *koken*, *eten klaar-maken* betekenen.

Een leuk voorbeeld is het volgende. Een poosje geleden kwam er op de school waar ik werkte een jongen uit Vietnam die *Dè* heette. Die naam moet je dus op een bepaalde toonhoogte uitspreken. Dan betekent het *hazelnoot*. Vietnamezen geven hun kinderen vaak namen van bloemen, dieren of fruit. Maar als je *De* op een andere toonhoogte uitsprekt, betekent het *geit*. Nederlanders horen over het algemeen het verschil in toonhoogte niet. *Dè* vond

het zo vervelend dat bijna iedereen hem *geit* noemde, dat hij besloot om zijn naam te veranderen in *Dennis*. Toen was het probleem opgelost. Maar leuk vond hij het niet.

Engels

Na Chinees is Engels de meest gesproken taal. Daarom leren jullie op school allemaal Engels. Dat is bezig een wereldtaal te worden. Maar op verschillende scholen kun je ook Chinees leren. Misschien wel op jouw school?

Vooraf de Engelse computertaal veroverf de wereld. En mensen die internationaal zaken doen, gebruiken bijna allemaal Engels, ook in China.

Nederlands

Nederlands komt er op de lijst van de meest gesproken talen niet echt slecht af. Het wordt gesproken door meer dan 20 miljoen mensen. Die wonen niet allemaal in Nederland. Ook in een deel van België (Vlaanderen) wordt Nederlands gesproken. En op de vroegere Nederlandse Antillen en Suriname is Nederlands nog een gangbare taal. Daar leren de kinderen op school nog Nederlands. Ook de leerboeken zijn soms nog in het Nederlands. Maar het is niet de moedertaal. Dat is het *Papiaments* dat op Aruba, Bonaire en Curaçao door de meeste mensen thuis wordt gesproken. En in Suriname heeft men *Sranantongo* als thuistaal.

Een taal die met het Nederlands is verbonden, is het Zuid-Afrikaans. Veel woorden herken je nog, omdat ze zijn afgeleid van het Nederlands van de zeventiende eeuw toen de eerste Nederlanders zich in Zuid-Afrika vestigden. Het bekendste woord is *apartheid*, hoewel dat geen oorspronkelijk Nederlands woord is. Een paar andere woorden die je herkent zijn *haarsnijer* (kapper), *stapper* (wandelaar) en *deurklokkie* (deurbel).

Creooltalen

Papiaments is een Portugees-Spaanse *creooltaal*. Deze taal is ontstaan uit het contact tussen verschillende culturen. Op de drie ABC-eilanden (Aruba, Bonaire, Curaçao) waar deze taal gesproken wordt, heeft de taal zich ontwikkeld uit het contact tussen negerslaven (*creolen*) die verschillende talen spraken, maar die graag ook met elkaar wilden praten. Zo'n taal noemen we een *pidgintaal*. Er bestaat ook Pidgin-engels, dat bijvoorbeeld in Hawaï gesproken wordt. Papiaments heeft zich ontwikkeld uit het Portugees; het heeft veel Portugese woorden. Bekend is dat de taal is ontstaan omstreeks de zeventiende eeuw. De West-Indische Compagnie had in die tijd een slavendepot op Curaçao, waar slavenhandel werd gedreven met landen over de hele wereld. Een groot deel van deze slaven kwam uit Zuid-Amerika of Afrika. Deze slaven moesten ook werken op de suikerplantages en in de zoutmijnen van de Nederlandse koloniën. In 1863 werd de slavernij officieel afgeschaft.

Het *Sranantongo* (= *taal van Suriname*) is ook een creooltaal. Het is oorspronkelijk de taal van de creoolse bevolkingsgroep van Suriname: afstammelingen van slaven uit Afrika. Die taal is nu een symbool van de Surinaamse eenheid geworden. Surinamers in Nederland spreken *Sranan* als ze onder elkaar zijn.

Andere talen

Andere talen die je veel in Nederland hoort, zijn Arabisch, Turks en Marokkaans. Ook wordt in bepaalde delen van het land veel Indo-nesisch gesproken. Die taal wordt ook wel Moluks-Maleis genoemd. In het volgende hoofdstuk lees je meer over deze talen.